

Sajtóközlemény

Illúzió és tükröződés

„Illúzió és tükröződés” Amint a cím is jelzi, a kiállítás központi gondolata az illúzióra épül, még akkor is, ha valós dokumentumokra és kézzelfogható műalkotásokra támaszkodik. Illúzió, mert azt a tünékeny művészi világot hivatott visszaadni, amely Bánffy Miklós sajátja, de rég elpusztult. Azt a világot kulcsregényében, az Erdélyi Történetben olyan kíméletlen pontossággal és ugyanakkor ma már romjaiban is szépséges illúzióként ábrázolja. Az a regény, amelynek részletei Marius Tabacu remek fordításában hamarosan románul is olvasható lesz és számos világnyelvre is lefordítottak, rendkívül népszerű. Bánffy Miklós sokoldalúságát nehéz bemutatni, de a kiállítás megkísérli megvillantani azt a páratlan alkotóerőt, amely az Orosz Balett 1912-es budapesti meghívásával kezdődött, és tervezői, intendánsi tevékenysége révén a modern magyar szcenika-művészet megújulásához vezetett. A tárlaton szeretnénk, ha a mára már megsemmisült alkotásai teret kapnának, legyen az a Varázsfuvola, Bartók Kékszakállú vára, vagy az immár napvilágra került, és Ostoba Li című színdarab vizuális megformálása.

A tárlaton először lesz látható Bánffy Miklós eddig ismeretlen tájképe.

GRÓF BÁNFFY MIKLÓS

Gróf Bánffy Miklós különleges alkotó: egyszerre ír darabot, rendez, intendáns, de a színpadi látványtervezés az a művészeti ág, amelyben európai színvonalon alkot. Ha keressük a rokon szellemiségű művészeket, mindenképpen meg kell említeni Leon Bakst nevét, de ugyanígy felmerül Stanislaw Wyspianski, a jeles lengyel képzőművész, drámaíró, vitráliumtervező neve, aki nélkül Krakkó nem a mai arcát mutatná. Utalhatunk azonban a Mozart Varázsfuvolájának jelmezeivel való rokonság és a karikatúrák kapcsán a nagy párizsi előd, tervező és grafikus Alfred Grévin hatására is. *„Bánffy nem volt avantgard újító, de megragadó művészi tehetséggel és invencióval szinte egyidejűleg közvetítette a színház nagy reformereinek, a svájci Adolphe Appianak, az angol Gordon Craignek... korszakalkotó újításait. Elsősorban képzőművészként közeledett a színházhoz. Rendkívül sikeres, de rövid díszlet- és jelmeztervezői tevékenysége megtermékenyítette a magyar színházi életet, és új vágányra állította a szcenika művészetét.”* F. Dózsa Katalin

Kérdés alkotóművészetének megítélésakor az is, hogy az általa tervezett jelmezek, tervek milyen minőségben, hogyan valósulhattak meg a korabeli műhelyekben? Ismerünk olyan példát, amikor az elkészült díszleteket, jelmezeket fotón is láthatjuk, de számos olyan jelmeztervet is számon tartunk, amelynek megvalósulása ismeretlen. Szerencsésebb nemzetek, színházak esetében, ahol a színházi látványvilág konzerválásának nemesebb hagyományai vannak, elővehetik azokat a díszleteket és jelmezeket, amelyek korszakalkotóak voltak. Mai napig is megcsodálhatjuk a korabeli anyagok minőségét, a művészi festéseket, virtuóz dekorációs technikákat és elsőrangú szabászati remekműveket.

Míg Bartók Béla neve mindenhol a világon ismerősen cseng, *A kékszakállú herceg vára* című operájának ősbemutatója világszenzáció és zenetörténeti esemény volt, Bánffy Miklós látványvilága, neve, feledésbe merült. Számos oka van a látványrekonstrukciónak. A magyar színháztörténetben még nem volt példa ilyen kísérletre, tehát a kolozsvári Magyar Opera által felvállalt kezdeményezés operatörténeti-, látványtörténeti esemény, ugyanakkor adózás Bánffy Miklós emlékének. A világban a kísérlet nem példanélküli, hiszen a Szentpétervári Kirov balett Csipkerózsikájának 1890-es ősbemutatóját 1999-ben felújították az Egyesült Államokban, Sergei Vikharev, Kirov balettmestere rendezésében. A vállalkozás legbiztosabb része éppen a látvány rekonstrukciója volt. Magyar kezdeményezést is ismerünk a táncművészettől: Dienes Valéria egyik legsikeresebb műve, a Hajnalvárás 1925-ben került bemutatásra és hosszú évekig volt repertoáron, majd 2001-ben megtörtént a táncművészeti előadás dokumentumhű rekonstrukciója. Több szempontból is jelentős ez a vállalkozás, elsősorban mivel a Bánffy által tervezett kosztümök egytől egyig elpusztultak. Az életmű megismerése ilyen körülmények között nehézkes, az ezeken a területeken tapasztalható forráshiány ismeretlen alkotásokat feltételez. Korábban már történt egy kísérlet, hiszen 2010-ben megvalósult az Éj királynője jelmez-rekonstrukció, a Bánffy Vándorkiállítás kedvelt darabja, amely a meglévő jelmezek hiányát hivatott némileg enyhíteni. A létrehozott kosztüm egyértelműen a terv és nem az előadás darabjának reprodukciója, Bánffy Miklós koncepcióját, munkáját, tehetségét hivatott érzékeltetni. Nem biztos, hogy az elveszett grafikák, finom akvarellek valaha is előkerülnek, de a tervezői életmű nagysága egyre pontosabban körvonalazódik.

A tárlat egy jelentős részének célja egy újabb tünékeny illúzió létrehozatala amely, néhány pillanatig felidézni a bonchidai kastélykörnyezet egy szűk, de karakterisztikus szeletét. A kiállítás meghatározó részét képezik Nicolette Jelen Bánffy modern szilikátművei, aki világát üvegbe és tükörbe komponálja. A jelenleg New Yorkban élő képzőművész munkáiban a család képzőművészeti tehetsége és egyedi világlátása „tükröződik”.

NICOLETTE JELEN

Nicolette Jelen különféle technikákkal egyedi munkákat hoz létre, pasztelleket, művészi könyveket, olajfestményeket, illetve sokszorosítható metszeteket készít. Marokkóban született és nevelkedett, Franciaországba, New Yorkban tanult. Munkájában Mediterrán tájak, újabban pedig Sag Harbor és New York látképei köszönnek vissza ránk. Nicolette Jelen képein valódi és képzelt tájelemek, trópusi látomások és erdőrészesek vegyülnek, melyek mindegyikén átüt a fény és a forma bűvölete.

Nemrég bonyolult, metszett üvegrétegekből álló, könnyű dobozba zárt faragványokat készített. *“Korábban a színek segítségével érzékeltettem a fényt. Mostanában fehér fényvel dolgozom, ez minden színt egyesít,”* mondja a művész. Az áttetsző üvegarcolatok

háromdimenziós látványt hoznak létre, ami szertefoszlik, amikor a doboz oldalán át felfedezzük az egymáshoz illesztett üveglapok vékony széleit.

1981 óta Nicolette Jelen munkáit az Egyesült Államok területén több kiadó népszerűsítette, úgymint John Szoke, Hugh McKay, Vincent Fitzgerald, Ronbie Editions, Progressive Editions, Atlantic Art. Művei számos képtárban, több nemzetközi vagy magángyűjteményben fellelhetők.

Egyéni kiállítások: William Holman Gallery, New York, 2013. Winter Tree Gallery, Sag Harbor, NY, Sausalito Art Festival, Ca., St Louis Art Fair, Mo; csoportos kiállítások: The American Craft Museum, NY; The Boston Athenaeum, Boston; The Zimmerli Art Museum, NJ; The Society of American Graphics, NY; The Whitney Museum at Champion, CT.

Munkái a következő múzeumok gyűjteményeiben láthatók: The State Department, The Library of Congress, The Children's Museum of Minneapolis, The Toledo Museum, Zimmerli Museum, Merrill Lynch, illetve további közösségi vagy egyéni gyűjtemények részeként.

Díjazott kiállítások: első díj: Art League of Long Island Hecksher Museum, The Westport Art Festival, Sacramento Fine Art Show, South Miami Art Expo., The Guild "Art of Inspiration"; második díj: Sausalito Art Festival.

A kiállítás KÜM, az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, a MNM, a Bánffy-, Barcsay-, Fornet-, Bartha-Stróbl, Dávid, Csiszár Horváth Tholdy -családok, valamint számos magánszemély nagylelkű közreműködése által valósulhatott meg.

A kiállítás kurátora Szebeni Zsuzsanna, látványtervezője Szebeni-Szabó Róbert.

A kiállítótér két teremében a kiállítás célja egy újabb tünékeny illúzió létrehozatala, amely néhány hónap erejéig visszavarázsolja a családi arcképcsarnok egy részét, valamint a bonchidai kastélykörnyezet egy szűk, de karakterisztikus szeletét.

A kiállítás meghatározó részét képezik Nicolette Jelen Bánffy modern szilikátművei, aki világát üvegbe és tükörbe komponálja. A jelenleg New Yorkban élő képzőművész munkáiban a család képzőművészeti tehetsége és egyedi világlátása „tükröződik. A kiállítás az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, a Magyar Nemzeti Múzeum, az Erdélyi Történeti Múzeum, a Kolozsvári Művészeti Múzeum, a Bánffy, Barcsay, Fornet, Bartha-Stróbl, Dávid, Csiszár és László családok, valamint számos magánszemély nagylelkű közreműködése által valósulhatott meg.

A kiállítás a közönség számára 2017. december 21. és március 18. között tart nyitva naponta 8-19 óráig. Hétfévenként zárva.